

Ústavní soud ČR

Joštova 8,

660 83 Brno 2

k sp. zn. Pl. ÚS 33/16

v Praze dne 2. 6. 2020

AMICUS CURIAE pro Ústavní soud ČR ve věci Pl. ÚS 33/16

Datovou schránkou

Přílohy dle textu

I.

Předpoklady podání

V současné době je u Ústavního soudu ČR vedeno řízení ve věci sp. zn. Pl. ÚS 33/16 o návrhu skupiny senátorů na zahájení řízení o zrušení části zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách) a zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a doplnění některých souvisejících zákonů.

Náš spolek Iuridicum Remedium, z. s. se věnuje již od roku 2001 problematice ochrany osobních údajů, zejména ve vztahu k nově zaváděným technologiím. Mimo jiné se naše pozornost soustředí na problematiku ochrany osobních údajů občanů zpracovávaných ve zdravotních registrech v rámci Národního zdravotního informačního systému, kde dlouhodobě kritizujeme zpracování informací v registrech v podobě osobních údajů.

V souvislosti s vedeným řízením ve výše rubrikované věci považujeme za nezbytné, aby vzal Ústavní soud při svých úvahách rovněž v potaz rizikovost vedení zdravotních registrů ve vztahu k možnému budoucímu rozšiřování či přímo změně jejich účelů, aktuálně v souvislosti s využitím individuálních dat z Národního zdravotnického informačního systému (dále jen „NZIS“) při řešení dopadu pandemie COVID-19.

Proto jsme se rozhodli obrátit se v rámci vedeného řízení na Ústavní soud s podáním Amicus Curiae a s žádostí, aby se ve svém rozhodnutí, třeba i jen v rámci úvahy obiter dictum, věnoval i rizikosti zpracování osobních údajů ve stávající podobě s ohledem na možné budoucí posuny v účelech využívání dat.

II.

Bezprostředním impulsem k zaslání tohoto vyjádření bylo vystoupení **ředitele Ústavu zdravotních informací a statistiky (dále jen „ÚZIS“) prof. RNDr. Ladislava Duška, Ph. D. na jednání výboru pro zdravotnictví Poslanecké sněmovny PČR dne 15. 4. 2020**. Jak vyplývá ze zvukového záznamu tohoto jednání, tak prof. Dušek zde prezentoval možnost propojení informací o konkrétních nakažených z Informačního systému infekčních nemocí (dále jen „ISIN“) s historickými informacemi o zdravotním stavu zpracovávanými v NZIS.

Cituji přímo ze záznamu, který je dostupný na internetových stránkách Poslanecké sněmovny zde: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=3206&ido=1316&td=22&cu=60>

Čas: 1:29:30 – „...*My si ta data (myšleno data o pacientech s COVID-19 z nemocnic) napojíme do ISINu sami přes tu oranžovou šipku. Umíme si člověka, co leží v nemocnici natrasovat zpátky, máme k němu vlastně jeho epidemiologickou anamnézu. Jsme schopni dělat rizikové predikce, a pozor – kouzlo okamžiku – umíme to napojit do NZIS, kde máme v podstatě Národní registr hrazených zdravotních služeb, který umožňuje posoudit zdravotní stav toho daného dotyčného, aniž by nemocnice musela něco redundantně hlásit.*“

a dále

Čas 1:31:45: „...*Ti lidé jsou identifikováni podle zákona 258 (myšlen zákon 258/2000, o ochraně veřejného zdraví) a ta šipka, která je tam tak romanticky vodorovně umožňuje v reálném čase se podívat, jak jsou ti lidé na tom zdravotně, protože v Národním registru hrazených zdravotních služeb vidíme jejich 10 letou historii.*“

Profesor Dušek ve svém vystoupení sám uvedené propojování dvou systémů ISIN a NZIS označuje za „brutálního Velkého bratra“.

Čas 1:40:48: „...*To podstatné je, že to na co se díváte je brutální Velký bratr. protože za a) v té levé části je Informační systém infekčních nemocí, který de facto trasuje i rodinu toho člověka, jeho bydliště a úplně všechno, nejen rodinu, a to napojení do Národního registru hrazených zdravotních služeb jde vlastně do databáze s desetiletou historií. Je to systém, který má potenciál zachránit tisíce životů, proto byl takhle i postaven a NZIS byl postaven na retrospektivní analýzy statistické...teď je ten systém naprogramován k prospektivnímu použití ve válečném stavu...*“

V reakci na výše uvedené vystoupení jsme zažádali dne 28. 4. 2020 o vysvětlení pověřence pro ochranu osobních údajů Ústavu zdravotních informací a statistiky. Odpověď jsme obdrželi dne 29. 4. 2020. V odpovědi pan pověřenec znovu shrnuje informace o přípravě daného propojení obou systémů:

„...*Systém možného propojení dat byl prezentován na zdravotním výboru PČR jako možný a extrémní nástroj pro případ pandemické katastrofy. V tu dobu se celý zdravotní systém připravoval na možný atak vlny s denními počty v desítkách tisících nakažených – v takové situaci „válečné medicíny“ by nebyl možný řádný monitoring přes jeden systém a bylo by nutné dát do ruky zdravotnické záchranné služby a pracovištím intenzivní péče nástroj umožňující přímo kontaktovat nakažené předem, i na základě informací o jejich zdravotním stavu. Šlo by o extrémně vážnou situaci chránící a zachraňující doslova stovky životů denně. Takový systém by mohl pracovat pouze na základě propojení informací z ISIN a NZIS, a to cestou základních registrů veřejné správy vedených podle zákona č. 111/2009 Sb., o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů v reálném čase...*“

Máme za to, že z výše uvedených informací vyplývá, že je zde již technicky a organizačně rozpracovaný záměr na využívání individuálních dat z NZIS jako zdroje informací o zdravotním stavu konkrétních pacientů. NZIS by se v takovém případě změnil co do účelu využití ze systému, jehož smyslem je zpětné vyhodnocování kvality péče a získávání statistických dat o fungování zdravotnictví, na v podstatě **státní centralizovanou zdravotnickou dokumentaci, jejímž účelem je využití při individuální zdravotní péči**. Aby takový systém mohl fungovat, byla by data z NZIS propojována s ISIN bez souhlasu pacientů. S pozitivními přínosy pro konkrétní pacienty je v takové situaci velmi pravděpodobně spojeno i využití zdravotnických dat **v neprospěch konkrétních pacientů**. To bude platit v případě, kdy budou data využívána k triáži pacientů, tedy jejich třídění s ohledem na pravděpodobnost těžkého průběhu nemoci a naděje na vyléčení. Na základě těchto zjištění bude při rozhodování o alokaci vzácných zdrojů (např. plicní ventilace, léků apod.) docházet k upřednostnění například pacientů s určitými záznamy v NZIS před pacienty s horší prognózou zjišťovanou z dat NZIS. Takové využití NZIS by v extrémních případech mohlo vést k tomu, že pacienti nebudou vyhledávat zdravotní péči z obav z výše uvedených dopadů.

V návaznosti na výše uvedené považujeme rovněž za znepokojující, že ačkoli si Ústav zdravotních informací a statistiky, jakožto správce údajů zpracovávaných v rámci NZIS, je vědom toho, že k propojení individuálních informací z NZIS a jejich napojení na informace o pacientech v ISIN by mohlo dojít za splnění určitých podmínek, tak není jednoznačné jakých. Jak ve svém vyjádření uvádí pověřenec ÚZIS: *„K iniciaci takové funkcionality by musel být dán zvláštní pokyn a mandát jak pro MZ ČR, tak i pro poskytovatele zdravotních služeb. To byl hlavní důvod vystoupení ředitele Duška před poslanci – informoval je o této možnosti v extrémních podmínkách a informoval je, že v takovém případě by souhlas s aktivací takového systému muselo dát ministerstvo vnitra (správa základních registrů) a také (zřejmě) poslanecká sněmovna.“* Z výše uvedeného je zřejmé, že ÚZIS nemá zcela jasno v tom, za jakých podmínek by bylo umožněno propojování dat z NZIS do ISIN, zda by vůbec bylo třeba provést legislativní změny, nebo by například postačoval pouze souhlas ministerstva vnitra. To může zvyšovat riziko, že k propojování dat z NZIS a ISIN dojde bez toho, aby se věcí zabýval Parlament ČR a nastavil dostatečné legislativní záruky.

Přílohy:

Vyjádření Pověřence pro ochranu osobních údajů ÚZIS ze dne 29. 4. 2019

III.

Jsme si vědomi toho, že úkolem Ústavního soudu je posouzení napadené právní úpravy, nikoli možných budoucích změn. Zároveň ale je třeba prizmatem těchto pravděpodobných budoucích faktických posunů ve způsobech využívání dat z NZIS hodnotit - v návaznosti na argumentaci navrhovatelů - rovněž stávající legislativní úpravu a zejména pak skutečnost, že data jsou zpracovávána v podobě osobních údajů, což zvyšuje rizikovost budoucích využití. V rámci provádění testu proporcionality toho, zda je na místě zpracování dat v podobě osobních údajů, nebo by k naplnění účelů postačovalo disponovat s údaji v anonymní či přímo agregované podobě, je třeba hodnotit i možný budoucí vývoj, který může přinést zcela nová (v tuto chvíli často jen těžko předvídatelná) rizika pro právo na informační sebeurčení a právo na ochranu soukromí pacientů, jejichž data jsou v systému zpracovávána.

K eliminaci těchto budoucích rizik může Ústavní soud přispět, ať už zrušením právní úpravy, podle níž jsou data uchovávána v podobě osobních údajů, nastavením přísných mantinelů pro jejich využití, ale případně i vyjádřením postoje k výše uvedenému možnému budoucímu způsobu užití dat, jeho limitům a podmínkám, které by musely být splněny, aby šlo o ústavně konformní řešení.

Mgr. Jan Vobořil, Ph. D.

výkonný ředitel, Iuridicum Remedium, z. s.